

Бүгү чурттарнын пролетарийлери. каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 261 (12051)

1982 чылдың ноябрь 12, пятница

1925 чылда
үндүрүлгөттүгүз

Өргөз 3 көө.

СЭКП Төп Комитетиниң, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Коммунисттик партияга, совет улуска кыйгырыы

Эргим эштер!

Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязы, бүгү совет улус аар качыгдалга таварышкан-дыр. Ленинниң улуг херээниң шынчы уламчылакчызы, чалбыштыг патриот, шылгарангай революсчу болгаш тайбың дээш, коммунизм дээш демиселчи, амгы үениң улуг политиктиг болгаш күрүне ажылдакчызы Леонид Ильич Брежнев мөчээ.

Л. И. Брежневтин хөй талалыг бүгү ажил-чорудулгазы, хуу салым-чолу Советтер чуртунуң төөгүзүндө эң чугула үе-чадалардан чарылбас тудуш болган. Коллективизация болгаш индустриализация, Ада-чурттуң Улуг дайыны болгаш дайын сөөлүндеги катап тургузуушкун, кур черлерни шингээдиң алганы болгаш көсмөстү шынчилээрин организастааны—ажыл-чын ангының алдарыг оглу Леонид Ильич Брежневтин намдарының үе-чадалары-дыр. Партия ону кайнаар-даа чорударга, Леонид Ильич бодунуң эгээртинмес энергиязы болгаш чүткүлдүү-биле, дидими болгаш принципаалды-биле партияның өндүр улуг идеалдары дээш кызыгаар чок бердинген ёзу-биле демисежиң чораан.

Партия болгаш күрүне амдыралының ленинчи норма-чижектерин чайгылыш чокка бадаткаанын, социалисттик демократияны сайзыраңгайтыканын эш Брежневтин ады-биле, СЭКП Төп Комитетиниң Чингине секретарының болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазының албан-хүлээлгелеринге оон мога-шылаг чок ажылы-биле совет кижилер, бүгү делегейде бистин өнүктүрүшкөн чөптүг холбаштырып турар. Найыралдыг коллективтик ажылды мергежилдик организастаарының үлгер-чижээни көргүспүшкөн, партияның ленинчи штабының—оон Төп Комитетиниң, ТК-ның Политбюрозуның ажил-чорудулгазын мерген угаан-биле ол башкарып келген. Сайзыраңгай социализмниң үе-чазында партияның экономиктиг болгаш социал-политиктиг стратегиязын ажилдап кыдырынга база боттандырынга, чоңунуң чаагай чоруун көдүреринче угланышкыны тодардырынга болгаш шийитирлээринге, бистин чуртувустун экономиктиг болгаш камгаланыр күчүзүн улам ынай быжыглаарыга ол шылгарангай рольдуг болган.

Бистин партиявыстың делегей ареназынга политиказын—тайбынның болгаш тайбын кады ажылдажылганын, чавырлышкыны болгаш чөпсегленишкенин дүжүрериниң, империализмниң агрессии чимзенишкенин шийитирлиг ой-тур шавышкыны бээриниң, ядролуг халапты болдурбазының политиказын ажилдап кыдырынга болгаш боттандырып чорударынга Леонид Ильич Брежневтин ачы-хавыязы кажан-даа чиптес. Делегейиниң социалисттик дем каттыжылгазын сырый каттыжышкынынга, делегейиниң коммунисттик шимчээшкенин хөгжүлдээринге оон салышкыны кайгамчык улуг.

Леонид Ильич чурттап-амыдырап чорда, оон күзөл-бодалары болгаш ажил-херектери күш-ажыл кижилериниң эрге-ажыктарына бүрүн чагирткан турган. Ажылчы чоңнарның массалары-биле ол кезеде тудуш, сырый харылаалыг чораан. Коммунистерниң, бүгү динтерде чүс-чүс миллион кижилериниң медресинге ол ленинчи идеяниң чоруктуң, чайгылыш чок интернационализмниң, революсчуг оптимизмниң болгаш гуманизмниң боттандырыкчызы болуп чораан болгаш артар-даа.

Биске таварышкан чидирг аар, бистин кажыдалыгыс ханы. Бо кажыдалдыг үеде коммунистер, Совет Эвилелиниң бүгү ажылчы чоңнары СЭКП-ниң ленинчи Төп Комитетин, Леонид Ильич Брежневтин чаагай салдары-биле тургустунган оон удуртукчу өзүн долгандыр улам сырый каттыжып турар. Партияга, оон күчүлүг коллективтик угаанынга болгаш тура-соруунга чон идегеп, оон ишти ки болгаш даштыкы политиказын чүрээниң ханызында деткип турар. Ленинниң тугу, Октябрьниң тугу—оон адаа-биле чорааш бүгү делегейге төөгүлүг ужу-дузалыг тиңелгелер чедип алынган тук идегелдик холдарда дээрзин совет кижилер эки билдир.

СЭКП-ниң XXIII—XXVI съездилериниң ажилдап кылганы коммунисттик тургузуушкунуң өндүр-чаагай программасы-биле партия болгаш чон чөпсегленген. Ол программа амдыралда чайгылыш чокка боттанып турар. Бүдүрүлгени интенсификацияга, оон ажыктын болгаш ажылдын шынарын бедилеринге, ССРЭ-ниң Аш-чөм программасын күүседиринге үндөзүлүш, чоңунуң чаагай чоруун көдүрер дээш бүгү-ле чүүлдерин партия моон сонгаар-даа кылыр. Партия моон сон-

гаар-даа ажылчын ангының, колхозчу тараачыннарның болгаш улусчу интеллигенцияның эвилелин быжыглаар дугайында, совет нийтиледдиң социал-политиктиг болгаш идеялиг чангыс эвин, ССРЭ-ниң улустарының акы-дунма найыралын быжыглаар дугайында, ажылчы чоңнарны марксизм-ленинизмниң болгаш пролетаржы, социалисттик интернационализмниң ёзуунга каннадырып кижизидер дугайында бүгү хемчег-биле сагыш салыр.

Совет улустун тайбынче чүткүлдүг тура-соруу чайгылыш чок. Даартагы хүнче орук айтыр угланышкын болза улустарны боттарының материалдыг болгаш угаан-бодал байлактарын хей черге чарыгдаларың албадар дайынга белеткел эвес, а тайбынны быжыглаары бооп турар. Ындыг буяныг-чаагай идея 80 чылдарың Тайбын программасында, партияның болгаш Совет күрүнениң бүгү-ле даштыкы политиктиг ажил-чорудулгазында сиңиккен.

Делегей байдалының бүгү нарынның, империализмниң агрессии бөлүктөрүнүн тайбын кожа-хелбээ догунаашкыны буза шавар, улустарны месилдежириниң болгаш шериг талазы-биле үскөжишкенин орунуче кирип тыртар дээн оралдажышкыны көрүп турар бис. Ынчалза-даа ол чорук тайбынны камгалап алырыңа шийитирлиг чорувусту чайгылыдырып шыдаас. Бистер шериг авантюраларының талаалачылары Совет чуртче хенертен халлавазын дээш, потенциалдыг агрессор: ол өлүмнүг хары согушкунга чайлаш чок таваржыр деп чүвени билсин дээш эргежок чугула бүгү чүүлдерин кылыр бис.

Бодунуң күчү-шыдалыңа даянган, канчаар-даа аажок улуг серемчиледик болгаш шыдамыккай чорукту көргүспүшкөн, бодунуң даштыкы политиказының тайбынга ынакшылдыг принциптеринге болгаш эчис сорулгаларыңа чайгылыш чок шынчы чоруун камгалавышкан, Совет Эвилели, ядролуг дайынның кыжанышкынында кижиги төрөлгөтенин чайла-дыр дээш, чавырлышкын дээш, чөпсегленишкенин дүжүрү дээш кызымаккай демисежиң апаар.

Ол демиселге бистин-биле кады социализмниң акы-дунмалышкы чурттары, национал болгаш социал хосталга дээш демиселчилер, бүгү динтерин тайбынга ынакшылдыг чурттары, черин бүгү ак сеткилдиг кижилери туржуп турар. Тайбынның политиказы кижиги төрөлгөтенин үндэсин амдыралчы эрге-ажыктарын илередиң турар, ынчангаш келир үе—ындыг политика дээш туржур.

Совет улус партияны бодунуң шылгаттыңан коллективтик баштыңчызы, мерген угааныг удуртукчу болгаш организакчызы деп көрүп турар. Ажылчын ангыга, күш-ажылчы улуска бараан болуру—партияның бүгү ажил-чорудулгазының дээди эчис сорулгазы болгаш ужу-утказы ол бооп турар. Партия-биле улустун чайгылыш чок чангыс эви совет нийтиледдиң тиңелтирбес күжүнүн үндэсин турган болгаш үндэсин бооп артар-даа. СЭКП ажылчы чоңнарның идегелин ыдыкты-биле үнелээр, массалар-биле бодунуң харылааларын үргүлчү быжыглап турар. Бистин партиявыс болушкуннарның кандыг-даа таварылгаларының үзүндө, кандыг-даа бергелерин үзүндө бодунуң төөгүлүг сорулгазын ыяла-ла күүседир дээрзинге чон херек кырында бүзүрээр. Леонид Ильич Брежневтин удуртукказы-биле ажилдап кылдыңган СЭКП-ниң ишти ки болгаш дактыкы политиказы моон сонгаар-даа чайгылыш чокка, салдыңган сорулга ёзу-гаар чоруттунар апаар.

Л. И. Брежневтин амдыралы болгаш ажил-чорудулгазы Коммунисттик партияга болгаш совет улуска шынчы бараан болурунун сорук кирикчи үлгер-чижээ бооп кезеде артар.

Коммунистер, бүгү совет кижилер бедик медреселдик болгаш организастыг чоруун көргүзөр, боттарының кызымаккай чогадыкчы ажил-ижи-биле ленинчи партияның удуртукказының адаа-биле чорааш, коммунисттик тургузуушкунуң планнарын күүседирин, бистин социалисттик Төрээн чуртувустун улам ынай чекетелишкенин хандырап дээрзинге бүзүрелин Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының Төп Комитетин, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели илередиң турар.

Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының Төп Комитетинден, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумундан, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинден

СЭКП Төп Комитетиниң Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Леонид Ильич Брежневтин 1982 чылдың ноябрь 10-да эртеңиниң 8 шаң 30 минута турда хенертен мөчөниң Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының Төп Комитетин, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиуму болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели ханы кажым-

дал-биле партияга болгаш бүгү совет улуска дыннадып тур.

Ленинниң улуг херээниң шынчы уламчылакчызы, тайбың болгаш коммунизм дээш чалбыштыг демиселчи—Леонид Ильич Брежневтин азы совет кижилериниң болгаш депшилгелиг бүгү кижиги төрөлгөтениң чүрөктеринге кезеде чурттаар.

Леонид Ильич Брежневтин аарып чораанының болгаш мөчөзүн чылдагаанының дугайында

МЕДИЦИНА ТҮҢНЕЛИ

Л. И. Брежнев 1906 чылда төрүттүнгөн, өстүң, оон улуг хап эргилдөөндө дамырып өрөөдөниң, атеросклерозтаанымдан чүрөктин бодун доңганган дамырыларын өй-ойде сорулганга өскөрүлүшкүн, пердеп азырп чораан.

Чүрөк согушкунуң ривмазын үрөлдүрүп, чүрөктин өй-ойде тургудурулганын чүрөктин шыңгазы мурунла инфарктар эрттергенинде сорулганга өскөрүлүшкүн, пердеп азырп чораан.

1982 чылдың ноябрь 10-да 8 болган 9 шаңтар аразында чүрөк хенертен сокпастай берген. Патология-анатомия шынчы-ленин үзүндө диагноз бүрүн бадаткатылган.

СЭКП-ниң Кадик камгалап министрствозунуң чанында дортук кол эргелдиги начальниги ССРЭ-ниң ЭА-ның болгаш ССРЭ-ниң ЭА-ның академиги, профессор Е. Чалов; ССРЭ-ниң ЭА-ның академиги, профессор В. Шмидт; эртеңиниң алдарыг ажылдакчызы, профессор В. Пономов; ССРЭ-ниң ЭА-ның корреспондент-кеңигүчү, профессор В. Смагин; ССРЭ-ниң ЭА-ның корреспондент-кеңигүчү, профессор А. Чучалин; Эмис турган эмчиз М. Косяков; ССРЭ-ниң ЭА-ның академиги, профессор Н. Краевский; эртеңиниң алдарыг ажылдакчызы, профессор Ю. Постнов.

СЭКП ТК-да, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунда болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде

СЭКП Төп Комитетиниң, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаатканы болза:

1. СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Леонид Ильич Брежневтин орунбашууларын организастаар талазы-биле комис-

сияны дараазында составтыг кылдыр тургузар: штер Андропов Ю. В. (даргазы), Горбачев М. С., Грошин В. В., Громыко А. А., Пельше А. Я., Тихонов Н. А., Устинов Д. Ф., Черненко К. У., Кузнецов В. В., Пономарев Б. Н., Капитонов И. В., Зямин Н. М. В., Александров А. П.,

Шалаев С. А., Пастухов Б. Н., Блохин Н. Н., Марков Г. М., Хренников Т. Н., Пономарев Н. А., Боярчук С. Ф., Терешкова В. В., Береговой Г. Т., Гордиенко А. Ф., Смирнов В. А., Голубева В. Н., Гиталов А. В.

2. Л. И. Брежневти Кызыл шөлге оруншудар.

СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Леонид Ильич Брежневти оруншударын организаастаар талазы-биле комиссиядан

Леонид Ильич Брежневтин мага-бодун салган хааржакты 1982 чылдың ноябрь 12-де Эвилелдер бажыңының Коллопалыг залында тургуза-

рыл комиссия дыннадып тур. Леонид Ильич Брежнев-биле чарлышкын ёзуалыг кылды-биле Коллопалыг залче ажылчы чоңнарның кирери бо

чылдык ноябрь 12-де 13 шаңтар 22 шаңка чедир; ноябрь 13-те болгаш 14-те—эртеңиниң 9 шаңтар 22 шаңка чедир болур.

СЭКП ТК-да, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунда болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде

СЭКП Төп Комитетиниң, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаатканы болза:

1. СЭКП ТК-ның Чингине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Леонид Ильич Брежневтин мөчөзүн-биле холбаштыр 1982 чылдың ноябрь 12, 13, 14 болгаш 15-ти чуртта кажымдал хушвери кылдыр чарлаар.

Оруншудулга хүнүнде эге, сес чыл болгаш ортумак шко-

лаларга өөредилге кичээлдери эрттирбес.

2. Леонид Ильич Брежневти оруншудуң турар үеде Москва, эвилелдепке республикаларынң найысылдаларында, маадыр хоорайлар Ленинград, Волгоград, Одесса, Севастополь, Новоросийск, Керчь, Тула, маадыр шивэ Брежне, ол ышкы Калининград, Львов, Польша, Рязань, Куйбышев, Свердловск, Новосибирск, Чита, Хабаровск, Владивосток, Североморск, Днепропетровск,

Запорожье болгаш Днепродзержинск хоорайларга үгер-боолар-биле дааштаашкынар кылдыр.

Соксаал чок бүдүрүшкүнүн бүдүрүлгелеринден аңгыда, Совет Эвилелиниң бүгү делвизияныг бүгү-ле бүдүрүлгелерин болгаш организастаарың ажылчы ол-ла үе-де беш минута соксаалды; фойеде, заводтарга, демноруктарга, даай болгаш хем флорунуң судлооларында ту-доктар-биле үш минута дургузунда салгыт кылдыр.

Тувиниң
республикасы
БИСЛИОТЕНА
А. С. ПУШКИН

ССРЭ-нің Дзэди Совединің онгу чыыжының чедиги сессиязының ажыттынарын 1982 чылдың ноябрь 23-түң хүнүн-че сонгаарлатканын ССРЭ-нің Дзэди Совединің Президиуму дыңнадып тур.

бүдүн чүрү болуп улам бе-
жыгып кирген. А. И. Брес-
нев бедик партиячн көрү-
сө биле, болшмекенин принци-
палдыгы биле, биче сөттө-
лөп болаш кижилер: чорубу-
ра өнөөланып турган. Ол бу-
совет кижилерге чок болгач
эрич чораш.

Коммунисттик тургузушкун
болш Коммунисттик партиянын
болш совет курууенин мун-
нунга шыларатпалы ачы-ча
ылаалзз дээш, Ала-чурттуу
Улут дайынныга совет узус-
тун пемеи-дайыгитт эзелек-
чилерин ашкан тиледегилерин
хууза улут салышкынны
дээш, Совет Эзелелеринин эк-
номиягит болаш камгалдыгын
кучууш ыжым-шар талалы
биле ыкпелдеп болаш үе-
түннөлөг ажалы дээш баш-
тайбын болаш узустарын
айылм чок чоруп дээш дейи-
селте мөгаш-шылар чок аял-
ды дээш А. И. Бресневке

Ол «Тийелгел» орден-биле шаңдалган, сес Ленин орден-биле, ийи Октябрь Революцияны орден-биле, ийи Кызыл Тук орден-биле. Богдан Ухельминскийниң II чергезинин Ала-чурттуу дайынның чергезинин, Кызыл Сылды орденнери биле, Хундудт чеп-сег-биле болгаш ССРЭ-нин ме-

зайлыры биле шаннаткан. Оуу Карл Маркс аттыг алтын чечмал-биле шыгана. Ленин шаңгалын лауреады аттыг анал тийеркен.

Коммунист, ашмакчы болташ шапталы-хосталалы шеччээшкенини мурнууга, тайбын зээш демекчел ачып халлады зээш А. И. Бренерке Болгария Улуу Республиканын Маалдыг атты үнүшүз, Герман Демократия Республикасы Маалдыг атты — үнүз, Мова Азия Республикасы Маалдыг болгон МАР-ын Күш-ажыгын

Мазлы атты. ЧССР-ди
Маалык атты уш ула. Ку-
ба Республиканы. Мазлы
атты. Вьетна Социалист
Республиканын Куш-ажыла
Маалык атты тывыкыла
Польша Улус Республиканы.
Венгр Улус Республиканы.
Румыния Социалист Респуб-
ликациян. ЮСР-нин. КДР-
нун. Лаостун болгаш өске-да
хей-ху курунелерин чазы
шайналары-биле шапкатка
Од желегейин Ленинчи ша-

шалкын. Имтигачуу мам-
лааттан дээрлээ турган бо-
лотам Ф. Жолно-Юрки атты
«Тайындын алын металл»
иш» шалыпкан.

Коммунист партиянын
болган Совет курулушун шал-
гарыптан дээрлээ турган бо-
лотам Ф. Жолно-Юрки атты
«Тайындын алын металл»
иш» шалыпкан.

РЭ-ниң

бу хууш ыштарыни ээди па-
тологиязыга оонажыр. Про-
дукцияны ыштары банкча-
рарыма комплекстик систе-
малары оожум ажылгап кы-
лыр турар, метрологтул кы-
дырылга кууду дөөнөлдө. Ы-
чангыш бол таазы-был эртем-
техниктиг нийтиледеринин
ажылдары база чугула.

Эртем-техникте депилгендер
гөздөрдө, бул эртем-техникте
ажыктыма беделдеринин айты-
рларын шийтирелеринде
эртем болган илженер-техник-
тин бир ажыктыг экенир бол-
за эртем-техниктиг конферен-
циялар, чөвүлөт курулалар,
семинарлар, мурнакчы дуржу-
ланын школалары болур. Олар
чутуга учур-дууламы эртем-
техникте айтырларын кө-
дүрүп, мурнакчы дуржуланы
нестерилерин, пролонгация
жылдарында алардын кыска-
гыттар. Мынажалык агы
де бүтү чүртта улут нелле-
ренин биргаза керээзи-биле
ажылдар аргыны биер о-
порогондугал, ажылгап кичир
турары нелпес. Туугаза бига-
за керээзи-биле ажылаларын
хууш 36,4 четкен, а лпанс-
торго, керээз ажил-чыгылда
оюн-диз эвээр. Бу мурнакчы
туржуганын нестерилери
болгала керээзинин аргазы

бөрсүрүп, мергежил, школала-
рым тургузганы чыгууда.

Г. ТУТЫНИНА,
Эртем-техниктиг нийти-
лелдүү область чөүлөсү-
нүн даргазынын орамак-
ташы.

Д. КАРА-САЛ,

